

PÍSEŇ POUTNÍKA

Ž 121

kázání ze soboty 17. 1. 2015 – br. Marek Jonczy

I. Úvod

Jedna z nejobsáhlejších biblických knih je knihou písní. Česky ji označujeme jako žalmy. Toto označení má svůj původ v řeckém slovíčku psalmoi, jímž Septuaginta překládá z hebrejštiny slovo tehillím, což můžeme tlumočit jako chvalo zpěvy. A v těchto chvalo zpěvech, kterých je dohromady 150, najdeme také několik písní, které se zpívaly při poutích do Jeruzaléma. Označujeme je jako poutní písně.

II. Poutní písně - historický kontext

Poutní písně jsou zajímavé v tom, že si je zpívali všichni zbožní židé, kteří se vždy minimálně jednou za rok vypravili na pouť do chrámu v Jeruzalémě. Tyto poutě byly pro poutníky nejzávažnější chvílí roku a života vůbec. V Jeruzalémě totiž prožívali to nejzávažnější, co člověka může potkat, totiž setkání s Bohem. A to prostřednictvím jeho slova v jeho chrámu. Připomínali si to, co zapomněli, dostávali nové pokyny a taky získávali novou motivaci pro další životní cestu. Můžeme říci, že šlo o takové soustředění s Hospodinem. Už samotné putování, ze všech koutů Palestiny, bylo jakousi přípravou na toto významné setkání. Ta cesta nebyla vůbec snadná. Naopak, byla to namáhavá dřina. Nejen, že putovaly celé rodiny, ale i zvířata. Šlo se pěšky v terénu, který vůbec nebyl pohodlný. Nedostatek vody, horko, divá zvířata atd. Nicméně jim to zase až tak nevadilo, oni si tím totiž připomínali to, že pro zaslechnutí živého Hospodínova slova musí člověk vynaložit určitou námahu. Respektive, že se mu nedostane lacino.

A oni se skutečně na tuto pouť těšili celý rok stejně, jako my na dovolenou. Je zajímavé, že si při té vši námaze cestou do Jeruzalémského chrámu ještě zpívali tyto poutní žalmy. Zpívali si je celou cestu, a to i když dorazili do Jeruzaléma. Zpívali o tom, proč se rozhodli na tuto cestu vyrazit a jak se těší na setkání se svým Hospodinem. A já bych vás rád k jedné poutní písni dnes ve svém krátkém zamyšlení pozval. Je to žalm 121, který již zazněl v druhém čtení.

III. Rozbor – literární kontext

V žalmu 121 vyznává poutník svojí důvěru vůči Boží ochraně na cestě. Popisuje zde jakýsi mechanismus Boží ochrany, ve kterou věří a v níž doufá. Pojďme se na ní podívat více z blízka.

a) Odkud mi přijde pomoc?

První otázku, kterou si žalmista ve svém vyznání pokládá je: odkud mi na mé cestě přijde pomoc a své oči nejdříve pozvedá k horám. Jako by se ptal, jestli je pomoc právě tam. Historické pozadí a koneckonců i Bible velmi často hovoří o horách v souvislosti s náboženskými bojišti, kde se uctívali pohanští bozi.

Hory tak poutníkům připomínaly různé bohy, od kterých svého času očekávali pomoc jejich předkové a na které spoléhají okolní pohanští vyznavači. Jejich odpověď v písni však byla jednoznačná. Tam, kde by jiný člověk možná pomoc očekával, tam pro mě pomoc není.

b) Pomoc přichází s Hospodinem

Pomoc našeho sledovaného poutníka přichází pouze a jedině od Hospodina. O jakou pomoc se však jedná? Budeme-li v překladu z hebrejštiny důslední, pak zjistíme, že předložka od Hospodina v druhém verši se dá přeložit také jako „od s“ Hospodina. Chceme-li tuto předložku nějak srozumitelně počeštit, pak ji můžeme překládat také jako přidružit se k Hospodinu ve společenství. Pomoc mi tedy přichází, přidružím-li se, nebo vytvořím-li společenství s Hospodinem. Poutní písně velmi často vyzdvihují důležitost společenství Božího lidu. Být ve společenství s Hospodinem znamená být s ním především ve společné shodě a souladu. Hospodinova pomoc je tak v tom, že je při nás, že se s námi skrze ty druhé sdílí, že s námi solidarizuje. Poutník tak neočekává nějaký konkrétní zásah shora, dostane-li se do potíží, ale počítá s tím, že Hospodin je s ním je v každém okamžiku a to jej na jeho cestě posiluje.

c) Nedopustí a nedříme

Podtrhuje to i dalšími texty písně. On nedopustí, aby uklouzla tvá noha. On nedříme ani nespí. Uklouznout v nepřístupném terénu pouště ohraničené nebezpečnými srázy a propastmi znamenalo pro poutníky bez pomoci velmi často smrt. Žalmista nebo poutník však vyjadřuje úžasnou naději. Jeho ochránce totiž nedříme a nespí. Ve starověkém náboženském smýšlení takové tvrzení znamenalo mnohem více než to, že Bůh neustále bdí nad svým lidem. Hospodina Izraele takové tvrzení totiž stavělo do kontrastu s uctívaným přírodním božstvem okolních kmenů. Jejich vyznavači si totiž představovali, že jejich bozi působí život a zvláště pak plodnost přírody. Období vegetačního klidu si tak vykládali jako čas, kdy jejich bozi spí, nebo jsou v tomto čase uvězněni někde v podsvětí.

Hospodin Izraele je však naprosto odlišný. Ten nemusí být probouzen a ožívován jarními slavnostmi. On sám je dárce života a svrchovaným stvořitelem. On je tím, který činí nebesa i zemi. Je stálý. Nepotřebuje odpočívat. Opět není náhodná ani zmínka o Izraeli na konci 4. verše. Připomíná, že poutník má naději na ochranu právě jako člen Božího lidu.

d) Je stínem proti slunci a měsíci

Čtíme dál. On nejen chrání, on je dokonce stínem po pravici. Stín, je v Bibli častým obrazem Boží ochrany. Blahodárný účinek stínu určitě velmi ocení každý obyvatel slunné Palestiny. Ten asi také více dokáže pochopit jeho význam. Hospodin je zde vyznavačem představován jako ten, který čelí nebezpečnému slunci za poutníky. Staví mezi ně ochrannou hráz. Ale on svým stínem čelí také měsíci. Určitě nás napadne otázka, proč ta nutná ochrana před měsícem? Ten přeci nehřeje. Význam je však opět náboženský. Stín, který má žalmista na mysli, je totiž stínem před sluncem a měsícem, které pohanští okolí vidělo jako významná božstva, jež lidem vládnou. Hospodin tak svým stínem chrání svůj lid proti této náboženské moci, která byla s kosmickými tělesy spojována.

Bůh slunce Šámaš byl ve staré Mezopotámii především bohem práva, který tvrdě trestal rušitele božských zákonů. U Kenaanců bylo sluneční božstvo ženského rodu a nazývalo se Šaps. Také bůh měsíce, u Mezopotámců Sin, u Kenaanců Jarich, byl v Palestině silně uctíván. O jeho neblahém čarovném vlivu na člověka hovoří ještě i NZ.

Poutník tak svým vyznáním všechny tyto bohy umlčuje a ujišťuje sebe i spolupoutníky, že bohové slunce ani měsíc je nemohou pálit nebo jim jakkoliv uškodit.

e) Chrání od všeho zlého

Když neublíží poutníku ani slunce, ani měsíc, nemusí se samozřejmě obávat ničeho ani od menších pánů, což vyjadřuje vazba v sedmém verši: Hospodin tě chrání ode všeho zlého. Tedy zla v jakémkoliv podobě a jakéhokoliv druhu.

f) Vycházení a vcházení

Víru v absolutní Boží záštitu pak poutník korunuje vyjádřením, že Boží ochrana pro něj platí jak pro vcházení tak i vycházení. Je zřejmé, že tento obrat hovoří konkrétně o odchodu a návratu do chrámu. Žalmista tak v písni ubezpečuje poutníky, že Boží ochrana je platná nejen pro cestu do chrámu, ale je platná i v čase návratu. V kontextu dalších biblických textů se ale jedná i o ustálené rčení vyjadřující lidský život s jeho posvátnou i všední částí. Jako by připomínal, že život není jednosměrný. V realitě života se člověk ve svém svobodném prostoru k Hospodinu přibližuje, avšak také se mu někdy vzdaluje. Ale i v takové situaci Hospodin ohlašuje, že bude poutníkův život chránit. Není to úžasné evangelium Boží ochrany?

IV. Závěr

Je přirozené, že zvláště na konci roku nebo v jeho začátku máme potřebu zhodnocovat uplynulé období. A možná se i konfrontovat s Hospodinem. Bylo to Bože vše tak, jak jsem si s Tebou naplánoval? Pomáhal jsi mi? Chránil jsi mě podle mých představ? Byl jsi tady, když jsem k Tobě volal?

My všichni jsme poutníky. Vesměs máme nalajnovanou představu, jak by náš Bůh měl na té naší cestě fungovat. A když tomu tak není, pak velmi často od Hospodina vycházíme a nemáme se moc k návratu. Máme totiž pocit, že náš Bůh nefunguje. Žalm 121 nás však učí něco úplně jiného. Představa Boží ochrany a pomoci totiž nemá nic společného s automatem, do kterého naházíme dostatek modliteb a vypadne nám zaručený ochranný oblek a lék pro řešení našich trápení. Boží pomoc nenajdeme, kde když přineseme dostatečné množství obětí a vše začne hned fungovat. Boží ochrana je něco úplně jiného. Je to všeobjímající a trvalý stav. Podstata Boží pomoci není v okamžitých řešeních, která jsou pro nás tak jasná, že je i očekáváme. Žalmista nás učí, že Boží pomoc je něco daleko víc. Neustále nám stojí po pravici, je nám stínem, určuje směr, posiluje, pozvedá, dává moudrost a skrze jeho společenství i napomáhá překonávat útrapy tohoto světa.

V prvním čtení jsme četli, jak mladý Ježíš spolu se svými rodiči vycházel a vcházel na poutní cestu do chrámu. Jsem přesvědčen, že i on znal velmi dobře 121 žalm, který na cestě určitě zpíval z plna hrdla se svými rodiči a který také později dokázal aplikovat do svého poutního života. Ukázal, v čem tkví Boží ochrana. Nebyl ušetřen zlého, ale byl posílen Hospodinem po pravici, aby toto zlo dokázal zvládnout a překonat. Možná právě proto následuje Žalm 121 vyhlášením v Janově evangeliu 10 kapitole 9 verši: „Já jsem dveře ovcí. Kdo vejde skrze mne, bude zachráněn, bude vcházet i vycházet a nalezne pastvu.“

Jsem hrdý na to, že mohu být součástí velké Boží rodiny tady na Vinohradech, která nikdy nenechala nikoho ve štychu. I v minulém roce dokázala konkrétně pomoci a povzbuzovat nejen mě ale i druhé. To stejné jsem mohl prožít se svými přáteli, kteří mi pomáhali v realizaci aktivit Společenského centra, s přáteli z Maranatha Gospel a také s těmi, kteří tvoří mojí blízkou rodinu. Děkuji, že se mi skrze vás i v uplynulém roce mohl ukázat Hospodin ochrany a pomoci. To stejné přeji i vám. Amen